

EXPERTSTÖD MOT MÄNNISKOHANDEL – KÄNDA FALL 2021

Regionkoordinatorerna mot prostitution och människohandel fungerar som ett expertstöd i ärenden om misstänkt människohandel eller människoexploatering. Denna rapport presenterar statistik över de ärenden regionkoordinatorerna fått kännedom om under år 2021 samt en analys av utvecklingen de senaste åren.

År 2021 har de kvinnor som regionkoordinatorerna identifierat i stor omfattning utnyttjats för sexuella ändamål, medan männen främst utnyttjats som arbetskraft. Variationerna i exploateringsform är större i de ärenden där barn exploaterats. Flickor har främst utnyttjats i tiggeri, tvångsäktenskap eller flera former av exploatering samtidigt, så kallad multipel exploatering. Pojkar har bland annat utnyttjats för kriminella ändamål och genom multipel exploatering. Den största gruppen pojkar utgörs dock av fall där exploateringsformen varit okänd.

Mellan år 2018–2021 ligger det totala antalet identifierade offer för människohandel på relativt jämna nivåer och en klar majoritet av de som utnyttjas är kvinnor. Vad avser brottet människoexploatering återfinns dock stora variationer i antalet potentiella offer över de senaste åren och de flesta som utnyttjas är män. Under åren 2018–2021 identifierade regionkoordinatorerna ungefär samma antal utsatta barn per år. Däremot har det gått från att vara flest pojkar till att vara flest flickor som identifieras. Viktigt att poängtera är att denna statistik ger en bild av hur många utsatta som kommer till myndighetens kännedom och utgör inte det verkliga antalet offer. Det verkliga antalet offer förväntas vara betydligt högre.

FAKTA OM BROTTEN

Människohandel: Brottbalken 4:1a
När en person vidtar en viss handling (t.ex. rekrytering, transport, inhysning) i syfte att exploatera en annan person för t.ex. sexuella ändamål, tvångsarbete, tiggeri, avlägsnande av organ, eller krigstjänst. Handlingen ska ha genomförts med ett visst medel (t.ex. olaga tvång, vilseledande, eller utnyttjande av personens utsatta belägenhet) för att möjliggöra dennes exploatering. När det gäller barn behöver inte ett visst medel ha använts.

Människoexploatering: Brottbalken 4:1b
När en person exploateras i arbete under orimliga villkor eller i tiggeri genom visst medel (t.ex. olaga tvång eller utnyttjande av någons svåra situation). När det gäller barn behöver inte ett visst medel ha använts. Brottet infördes 2018 för att omfatta exploatering som inte föregåtts av människohandel eller täcks av andra brott.

Jämställdhetsmyndigheten har i uppdrag att på nationell nivå samordna arbetet mot prostitution och människohandel för alla ändamål. Regionkoordinatorerna fungerar som stöd till Jämställdhetsmyndighetens nationella uppdrag. De har specialistkompetens och ger metodstöd till myndigheter och andra yrkesverksamma i ärenden där någon misstänkts varit utsatt för människohandel, människoexploatering, eller prostitution.

I vissa ärenden arbetar regionkoordinatorerna direkt i individärenden med den utsatta. Arbetet syftar till att en person som exploaterats får sina behov av skydd och stöd, samt sina rättigheter tillgodosedda.

Regionkoordinatorerna deltar även i det myndighetsgemensamma arbetet mot arbetslivskriminalitet på regional nivå, där deras roll har fokus på stöd och skydd till arbetstagare som exploaterats på den svenska arbetsmarknaden. Regionkoordinatorerna deltar även i nationella och regionala samverkansgrupper, samt utbildar yrkesverksamma som möter målgruppen. Regionkoordinatorer finns i hela Sverige. Uppdelningen följer de sju regioner som Polismyndigheten organiserar arbetet efter. Regionkoordinatorn är anställd inom socialtjänsten i en kommun i regionen och samverkar med andra kommuner i den aktuella regionen.

OM STATISTIKINSAMLINGEN

Regionkoordinatorerna för statistik över de potentiella offer för människohandel och människoexploatering som de får kännedom om. Jämställdhetsmyndigheten samlar årligen in statistiken, som främst visar vilka personer som regionkoordinatorerna får kännedom om och siffrorna kan därför vara beroende av många olika faktorer. Kännedom om utsatta personer kan till exempel variera beroende på hur och i vilka miljöer regionkoordinatorerna arbetar och vilka samverkanspartners som regionkoordinatorerna arbetar med. Det beror också på vilka resurser som andra myndigheter avsätter för att arbeta med frågan.

Mörkertalet är stort

Jämställdhetsmyndigheten publicerade år 2021 en omfattningskartläggning av prostitution och människohandel¹ som kan bidra till att skapa en tydligare bild av situationen i Sverige. Mörkertalet för personer utsatta för människohandel eller människoexploatering är dock stort och att mäta den exakta omfattningen av problematiken är inte möjligt. Anledningen till detta är bland annat att människohandel är ett svårt brott att upptäcka och utreda, samt att utsatta personer inte är benägna att ta kontakt med myndigheter på grund av bristande tilltro eller kännedom om sina rättigheter.

Regionkoordinatorerna får information och kännedom om potentiella offer antingen via kontakt med individerna eller när de ger stöd till yrkesverksamma i ärenden om misstänkt människohandel. Personerna benämns som potentiella offer eftersom Sverige inte har någon särskild process genom vilken en person officiellt kan identifieras som offer för människohandel. Bedömningen om någon anses vara utsatt för människohandel görs i regionkoordinatorernas verksamhet utifrån deras kunskap och yrkeserfarenhet. När denna rapport näm-

¹ [Jämställdhetsmyndigheten, Rapport 2021:23.](#)

ner offer eller ”personer som utnyttjas i människohandel” är det alltså dessa potentiella offer som åsyftas.

Regionkoordinatorerna samlar in information om nationalitet, kön, ålder och typ av exploateringsform men av olika skäl framkommer denna information inte i alla ärenden. I denna rapport kommer individer med onoterad ålder antas ingå i kategorin vuxen. Gruppen där inget kön finns noterat särredovisas som ”ej noterat kön”. De personer som antas vara utsatta men där ingen vetskap finns om vilken form av exploatering som personen utsattes för redovisas som ”okänd”.

Flera olika ändamål

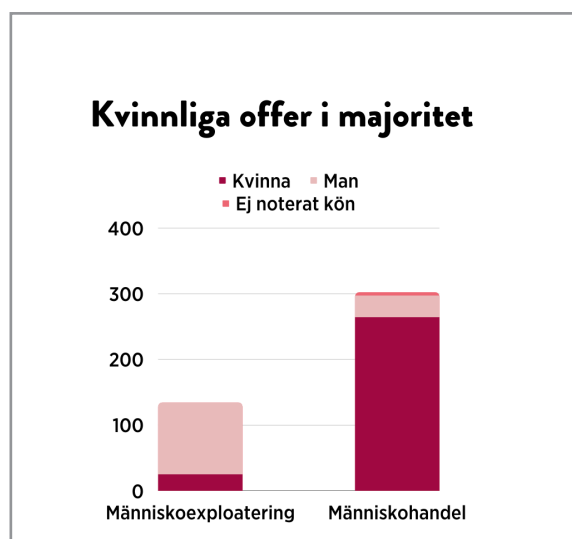
Multipel exploatering betyder att en person utnyttjats för flera olika ändamål. Till exempel kan en person utnyttjas både för sexuella ändamål och tiggeri. I graferna som visar exploateringsform redovisas inte vilka ändamål som är aktuella i ärenden om multipel exploatering, utan de redovisas endast som multipel exploatering.

Statistiken angående vuxna redovisas i vissa grafer uppdelat på de två brotten: människohandel och människoexploatering. I andra fall samredovisas statistiken för båda brotten. När det gäller barn redovisas alltid människohandel och människoexploatering tillsammans, eftersom det är för få barn i ärendena om misstänkt människoexploatering för att redovisa dessa separat.

UTSATTA VUXNA UNDER 2021

Regionkoordinatorerna misstanke om människohandel eller människoexploatering gällande 436 vuxna personer under 2021. Av dessa var 142 män, och i princip dubbelt så många, 289 personer, var kvinnor. Det fanns fem individer där kön inte noterats. Av kvinnorna misstänktes 264 personer ha utsatts för människohandel och 25 personer för människoexploatering. I gruppen med manliga offer utsattes 33 personer för människohandel och 109 för människoexploatering. I gruppen vuxna ingår individer som är över 18 men även de där ingen ålder finns noterad.

Figur 1: Antal potentiellt utsatta vuxna personer, fördelat på kön och brottstyp.

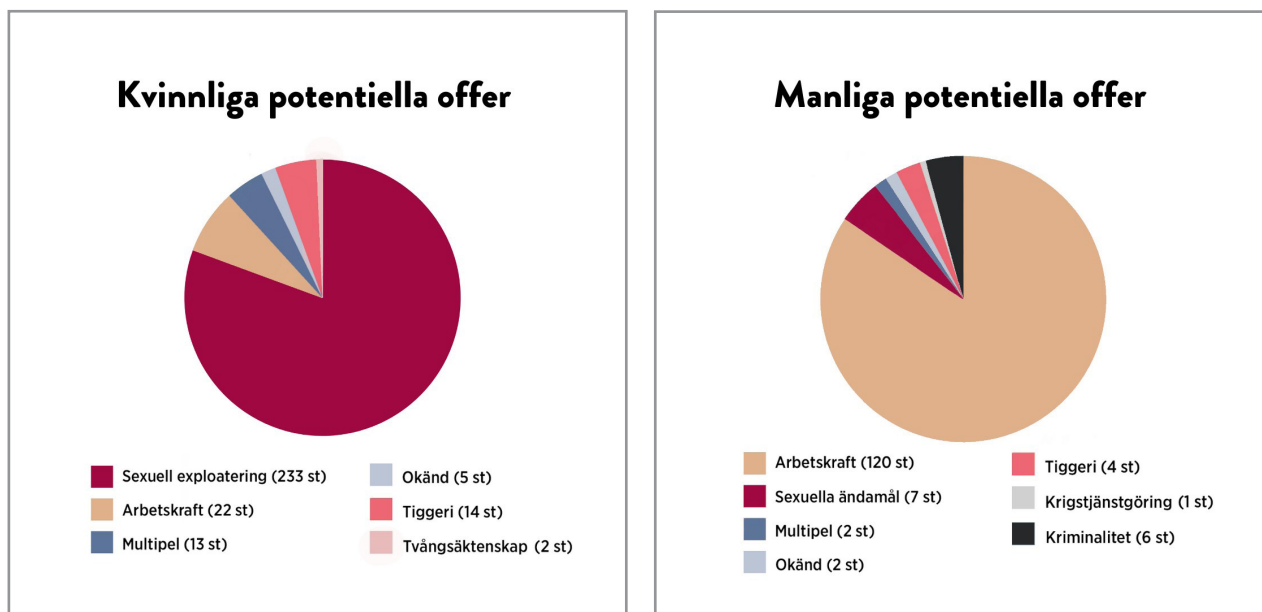
Olika exploateringsformer

Statistiken visar tydligt att kvinnor och män exploateras för olika ändamål. Figur 2 visar fördelningen av exploateringsform för kvinnor respektive för män för båda brotten människohandel och människoexploatering. Det framgår att kvinnor främst utnyttjats för sexuella ändamål medan män främst utnyttjats i arbete. Drygt 80 procent av alla 289 kvinnor som regionkoordinatorerna identifierade exploaterades för sexuella ändamål, medan cirka 85 procent av de utsatta männen utnyttjades som arbetskraft.

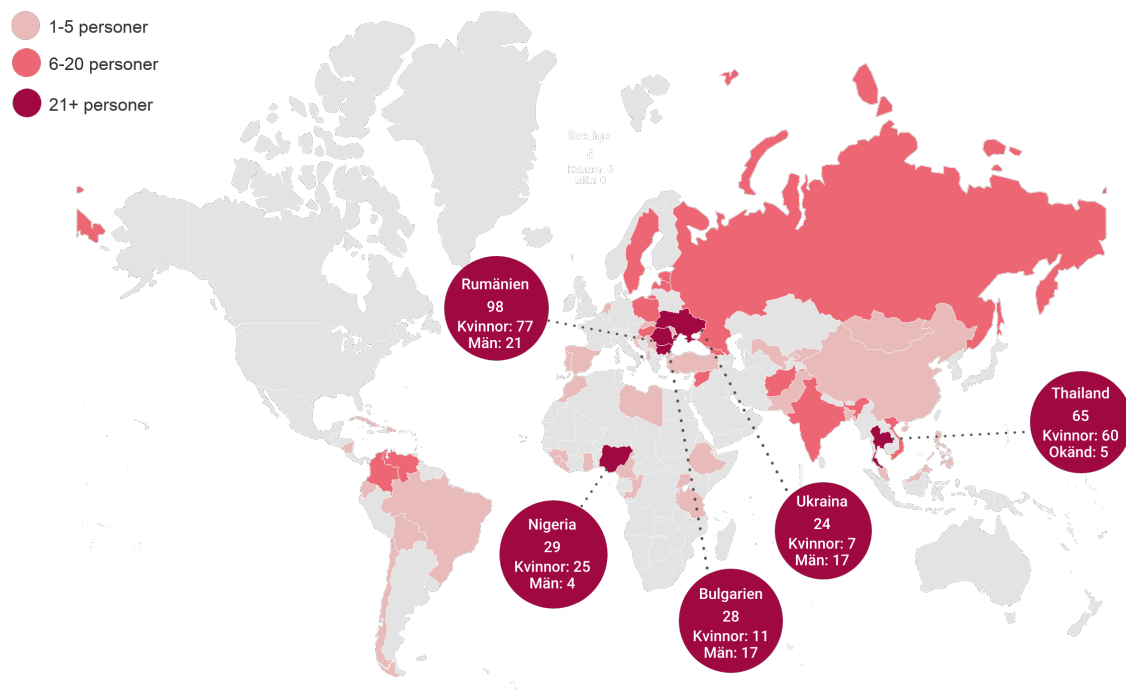
Även om den vanligaste exploateringsformen är olika för kvinnor respektive män finns också noteringar om andra exploateringsformer för båda grupperna, där exempelvis män utnyttjats för sexuella ändamål och kvinnor som arbetskraft. I fem fall hade personens kön inte angivits och de redovisas inte i graferna nedan. De fem hade alla varit utsatta för människohandel för sexuella ändamål.

De personer som utsatts för multipel exploatering hade ofta utsatts för en kombination av de vanligaste exploateringsformerna för det kön de tillhör. Det är till exempel vanligt att en kvinna som utsatts för multipel exploatering utnyttjats för sexuella ändamål i kombination med en annan exploateringsform, medan en man oftast utnyttjats i arbete i kombination med en annan exploateringsform.

Figur 2: Fördelning av exploateringsform för vuxna potentiella offer år 2021, uppdelat per noterat kön. Totalt 289 kvinnor, varav 233 potentiella offer för sexuella ändamål (t.v.), och 142 män med 120 noterade som offer för arbetskraftsexploatering (t.h.).

Ursprungsland för utsatta vuxna som identifierats i Sverige under 2021

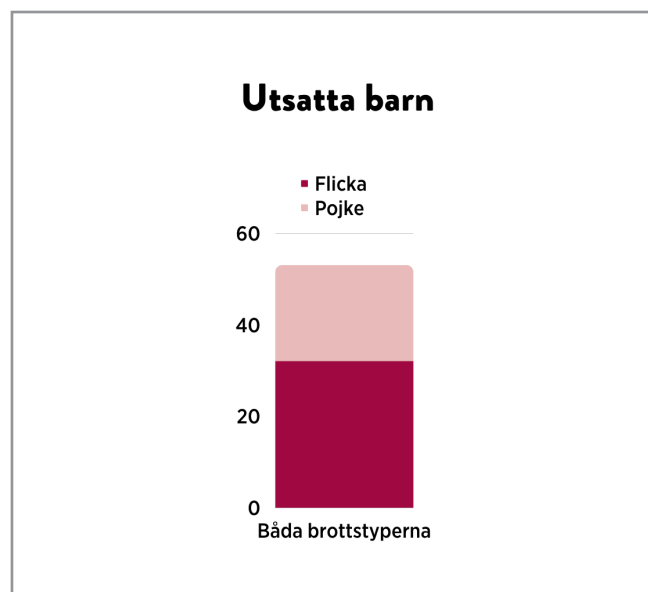
Vuxna och nationalitet

Från kartan ovan framkommer att de fem största grupperna av vuxna utsatta kom, i fallande ordning, från Rumänien, Thailand, Nigeria, Bulgarien och Ukraina. För individerna från Rumänien, Thailand och Nigeria var det vanligast att utnyttjas för sexuella ändamål och de från Bulgarien och Ukraina utnyttjades oftast som arbetskraft.

UTSATTA BARN UNDER 2021

År 2021 identifierades 54 barn av regionkoordinatorerna som potentiellt utsatta. Av dessa var 32 flickor, 21 pojkar och i ett fall noterades inget kön. För gruppen barn samredovisas båda brotten människohandel och människoexploatering.

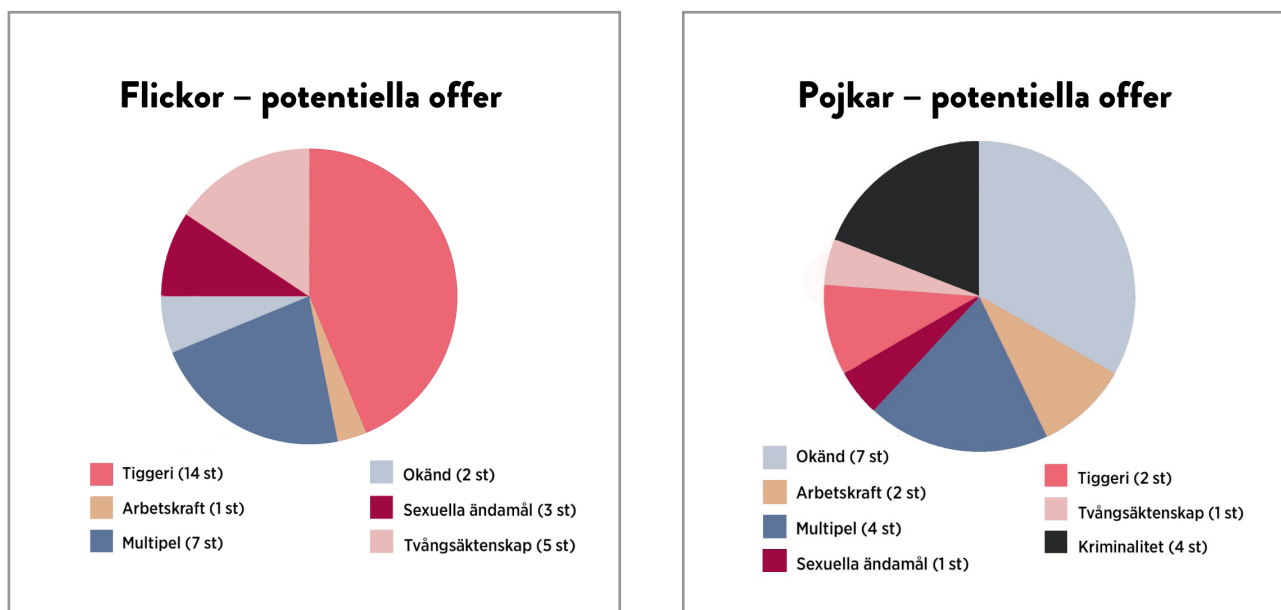
Figur 3: Könsfördelning bland identifierade flickor och pojkar. Totalt 54 barn identifierades, 32 flickor, 21 pojkar och i ett fall noterades inget kön.

Olika exploateringsformer

Av de barn som regionkoordinatorerna fått kännedom om hade flickorna främst utnyttjats för tiggeri medan exploateringsformen för den största gruppen pojkar är okänd. Den näst vanligaste exploateringsformen för pojkar var utnyttjande i kriminalitet.

Figur 4: *Fördelning av exploateringsform för potentiella offer under 18 år för år 2021, uppdelat per kön. Totalt 32 flickor och 21 pojkar.*

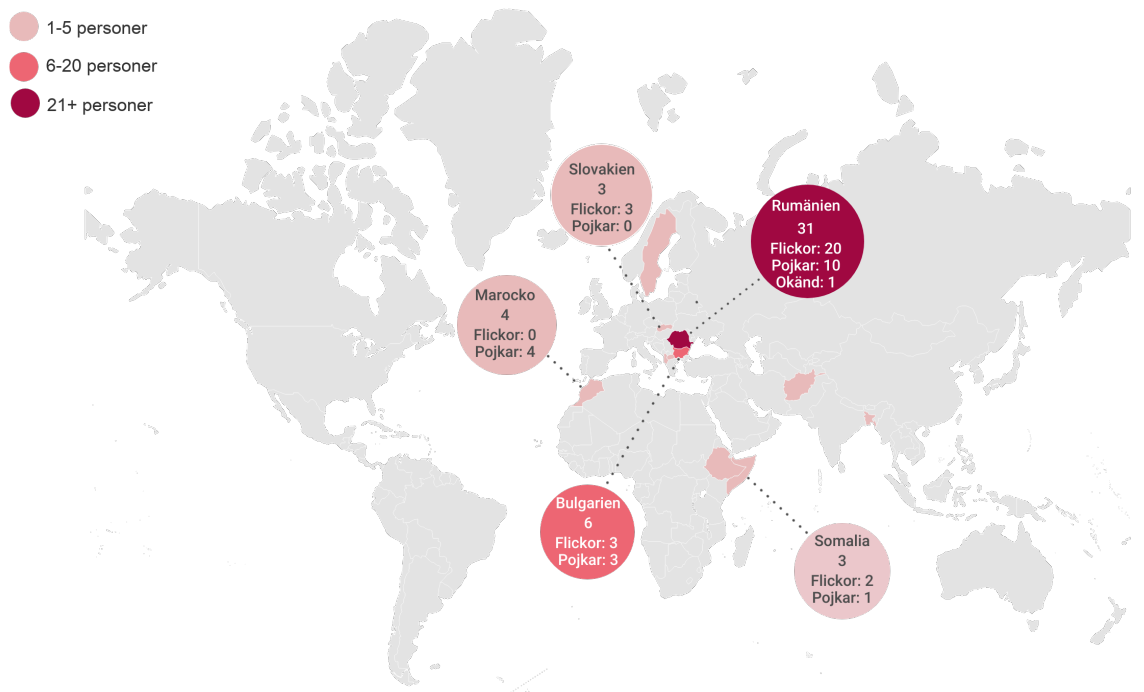
Barn och nationalitet

En stor majoritet av barnen som regionkoordinatorerna identifierat under 2021 kom från Rumänien och vanligast var att de rumänska barnen utnyttjades i tiggeri. Flera barn som exploaterades kom från Bulgarien, Marocko, Slovakien respektive Somalia.

Närstående barn

Utöver att själva exploateras kan barn bli offer indirekt, när deras föräldrar utnyttjas. Om regionkoordinatorerna fått information om att vuxna utsatta har barn så registreras även information om dessa barn. För år 2021 är det totalt 172 barn som finns noterade som närstående till utsatta vuxna, varav 108 barn är 0–11 år, 57 barn är 12–17 år och för sju barn har inte åldern noterats. Av alla dessa barn befann sig 55 i Sverige tillsammans med den vuxna då denna identifierades av en regionkoordinator, och 117 var kvar i hemlandet.

Ursprungsland för utsatta barn som identifierats i Sverige under 2021

JÄMFÖRELSE ÖVER TID

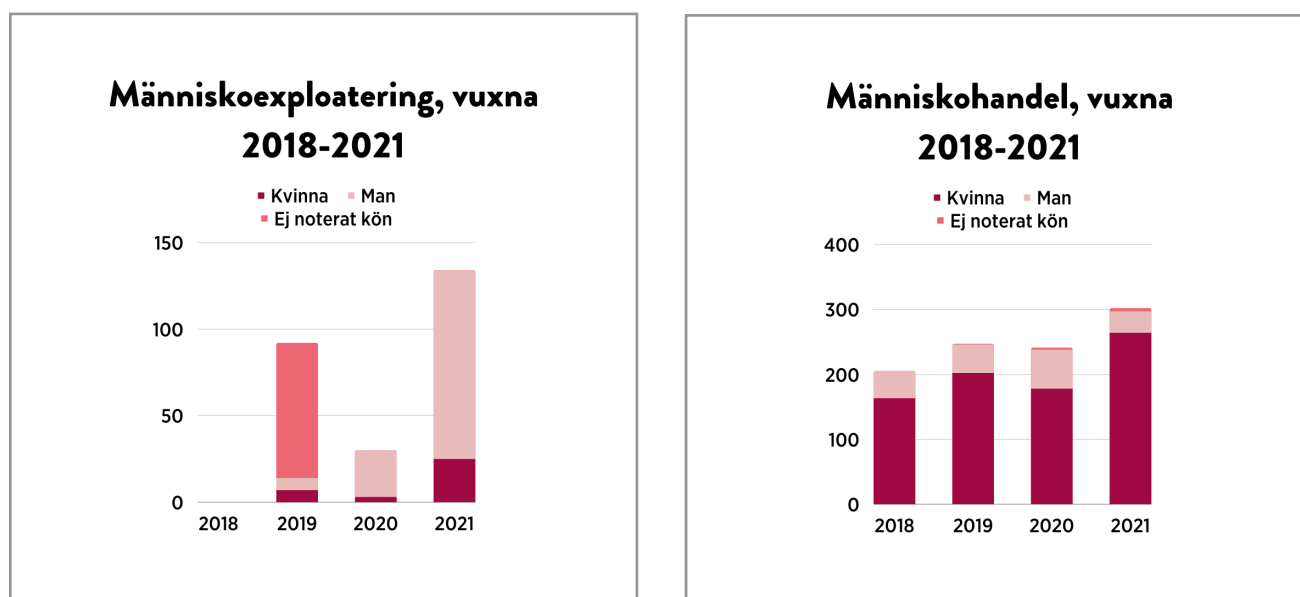
Jämställdhetsmyndigheten har sammanställt regionkoordinatorernas insamlade information sedan 2018 vilket möjliggör en jämförelse över tid. Återigen är det värt att påpeka att siffrorna enbart består av de offer som regionkoordinatorerna fått kännedom om. Över de fyra åren syns en ökning av det totala antalet potentiella offer för människohandel respektive människoexploatering. Det är svårt att säga vad den ökningen beror på. Det kan bero på att utsattheten synes ha ökat i anledning av pandemin². Det finns dock flera möjliga förklaringar utöver att fler personer utsätts, exempelvis att medvetenheten om problematiken har ökat och att arbetet att identifiera utsatta personer blivit mer framgångsrikt. Samtidigt har regionkoordinatorerna uppgett att möjligheten till uppsökande arbete minskat i samband med pandemin vilket förväntas ha påverkat möjligheten att identifiera utsatta negativt. Det är därför troligt att fler utsatta hade identifierats om det inte hade varit en pandemi. En annan viktig aspekt är att antalet utsatta som identifieras av myndigheter är starkt kopplat till vilka resurser som avsätts till att beivra brottsligheten. Slutligen påverkas statistiken av att brottet människoexploatering har införts vilket har resulterat i att fler ageranden än tidigare bedöms vara brottsliga.

Stor ökning inom människoexploatering

Det totala antalet potentiella offer, för både människohandel och människoexploatering, varierar mellan åren 2018 och 2021, från 205 år 2018, 339 år 2019 och 271 år 2020 till 436 år 2021. En jämförelse av antalet utsatta över hela perioden, för båda brotten, blir dock något problematisk eftersom de första noteringarna om potentiella offer för människoexploatering sker förs år 2019. År 2018 fördes ingen särskild statistik om brottet människoexploatering då det nya brottet trädde i kraft under det året. Det totala antalet kvinnor varierar där en ökning med 125 personer skett 2018–2021. Antalet män har stadigt ökat från 42 personer år 2018 till 142 personer år 2021.

Generellt är skillnaderna mellan åren störst för utsatta kvinnor med hänsyn till faktiskt antal, men procentuellt är skillnaden störst för de utsatta männen. Antalet kvinnliga offer är fler än männen under samtliga år. För alla år förutom mellan 2019–2020 är även ökningen av kvinnor större till antalet än motsvarande ökning av män. Däremot är den procentuella skillnaden större för de manliga offren än de kvinnliga. Exempelvis har antalet män ökat med 238 procent mellan år 2018 och 2021, medan antalet kvinnor över samma period ökat med 77 procent. Den stora ökningen av män återfinnes främst i kategorin som utsatts för människoexploatering i arbete. Antalet män som identifierats inom människoexploatering fyrdubblades från 2020 till 2021. Även gruppen kvinnor utsatta för människoexploatering ökade kraftigt mellan dessa år. Den stora ökningen inom människoexploatering kan indikera att införandet av människoexploateringsbrottet har hjälpt till att synliggöra utsatta individer, särskilt män, som tidigare inte fångats upp i arbetet mot människohandel. Samtidigt som antalet män utsatta för människoexploatering har ökat, har mäns utsatthet för brottet människohandel visserligen minskat. En förklaring till detta kan vara att män, som tidigare är noterats som utsatta för människohandel, nu i större utsträckning noteras som utsatta för människoexploatering. Ökningen av antalet män som antas vara utsatta för människoexploatering är dock betydligt större än den minskning som har registrerats för brottet människohandel.

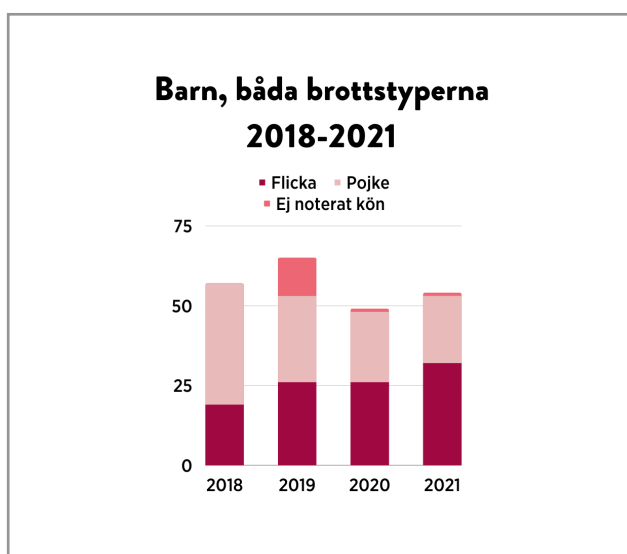
Figur 5: *Fördelning av exploateringsform för vuxna år 2018–2021. Uppdelat på brottstyperna människoexploatering (t.v.) och människohandel (t.h.), samt uppdelat per kön.*

Flest flickor identifieras

Över tidsperioden har det totala antalet barn som regionkoordinatorerna fått kännedom om varit relativt jämt, men ett skifte har dock skett i förhållande till kön. För perioden 2018–2019 identifierades flest pojkar av regionkoordinatorerna. Sedan 2020 har det dock skett en förändring och nu identifieras flest flickor.

Figur 6: Antalet potentiella offer under 18 år mellan åren 2018–2021 uppdelat per kön.

MER ATT LÄSA:

[>> Den nationella samordningen mot prostitution och människohandel](#)

[>> Regionkoordinatorerna](#)

Den **nationella samordningen mot prostitution och människohandel** bemannar en stödtelefon för yrkesverksamma. Vid behov av stöd i ärenden som rör prostitution och alla former av människohandel och människoexploatering ring: **020-390 000**.

För övriga frågor till den nationella samordningen mejla: nspm@jamstalldhetsmyndigheten.se

För frågor om statistiken,

kontakta Paulina Bolton:
paulina.bolton@jamstalldhetsmyndigheten.se